

DAVLAT XIZMATI TUSHUNCHASINING IJTIMOY-IQTISODIY MOHIYATI VA ILMIY TALQINI

Habibullo Hasanov,

“Ipak yo‘li” turizm va madaniy meros xalqaro universiteti

[ORCID: 0000-0002-3787-7362]

h.hasanov@univ-silkroad.uz

MAQOLA HAQIDA

ANNOTATSIYA

Qabul qilindi: 6-oktabr 2025-yil

Tasdiqlandi: 8-oktabr 2025-yil

Jurnal soni: 16

Maqola raqami: 32

DOI: <https://doi.org/10.54613/ku.v16i.1269>

KALIT SO‘ZLAR/ КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА/

KEYWORDS

davlat xizmati, davlat xizmatlari sifati, proaktiv davlat xizmatlari, raqamli transformatsiya, ishonch.

Ushbu maqolada davlat xizmati tushunchasining nazariy asoslari, ijtimoiy-iqtisodiy mohiyati hamda uning zamonaviy talqinlari tahlil qilingan. Tadqiqotda O‘zbekiston va xorijiy mamlakatlar olimlarining ilmiy qarashlari solishtirilib, davlat xizmati tizimining mazmuni huquqiy, boshqaruv va ijtimoiy nuqtai nazardan yoritilgan. Muallif tomonidan ishlab chiqilgan konseptual yondashuvda davlat xizmati davlat va jamiyat o‘rtasidagi o‘zaro ishonch, mas’uliyat va hamkorlik tamoyillariga asoslangan tizimli faoliyat sifatida baholangan. Maqolada davlat xizmatlarining subyektlari, ularning huquqiy maqomi, shuningdek, raqamli transformatsiya va proaktiv xizmatlarning rivojlanish tendensiyalari tahlil qilinadi. Natijada, davlat xizmati — jismoniy va yuridik shaxslarning ijtimoiy, iqtisodiy hamda huquqiy ehtiyojlarini qondirish orqali jamiyat farovonligini ta’minlovchi professional va samarali faoliyat tizimi sifatida talqin etiladi. Tadqiqot natijalari davlat boshqaruvini insonparvarlashtirish, xizmatlar sifatini oshirish hamda davlatga ishonchni mustahkamlash yo‘lida muhim ilmiy va amaliy asos bo‘lib xizmat qiladi.

Kirish. Davlat xizmati tushunchasi davlat va jamiyat hayotining turli bosqichlarida turli xil shakllarda namoyon bo‘lgan. Ushbu tushuncha davlat va jamiyatning maqsadlari, qadriyatlar va ehtiyojlarini aks ettiruvchi, yuqori professionalizm, axloqiy-ijtimoiy mas’uliyat va davlat idoralarining samaradorligini ta’minlovchi xizmat ko‘rsatish tizimi sifatida shakllangan (Hasanov, 2024, 2025a)¹. Bugungi globallashuv va raqamli transformatsiya jarayonlari sharoitida davlat xizmatlari tizimi jamiyat hayotining eng muhim tarmoqlaridan biriga aylandi. Davlat xizmati nafaqat davlat boshqaruvining tarkibiy qismi, balki fuqarolarning davlatga bo‘lgan ishonchi va ijtimoiy barqarorlikning poydevori hisoblanadi (OECD, 2024)². Shu boisdan, davlat xizmati tushunchasiga ilmiy asoslangan, aniq va zamonaviy ta’rif berish dolzarb ilmiy hamda amaliy masala sifatida e’tirof etilmoqda. Shuningdek, davlat xizmati tushunchasining ta’rifi davlat xizmatining nima ekanligini, uning asosiy maqsad va vazifalarini tushunish uchun zarurdir. Bu esa davlat xizmatini boshqarish, rejalashtirish va amalga oshirish jarayonlarida aniq yo‘nalishlarni belgilash imkonini yaratadi.

Davlat xizmati mazmunan davlat va jamiyat o‘rtasidagi o‘zaro ishonch, hamkorlik va ijtimoiy mas’uliyat tamoyillariga tayanadi. Bu tizim fuqarolarning huquq va manfaatlarini ro‘yobga chiqarish, ularning ijtimoiy ehtiyojlarini qondirish, shuningdek, davlat boshqaruvini samaradorligini oshirishga qaratilgan. Biroq, xalqaro miqyosda ushbu tushunchaning yagona talqini mavjud emas. Har bir davlat o‘zining siyosiy tizimi, boshqaruv modeli va ijtimoiy qadriyatlaridan kelib chiqib, davlat xizmati mazmunini turlicha belgilaydi (Vereinte Nationen, 2023)³.

Davlat xizmati tushunchasiga ta’rif berish nafaqat nazariy masala, balki davlat boshqaruvi samaradorligini, xizmatlar sifatini ta’minlash uchun asos bo‘lib xizmat qiladi (Fialkovskaya, 2024)⁴. Bu orqali davlat xizmatining sifati va samaradorligi bo‘yicha aniq mezon va talablar ishlab chiqish imkoniyatlari yaraladi, bu esa xizmat ko‘rsatish jarayonining doimiy ravishda monitoring qilinishiga va yanada yaxshilanishiga yordam beradi. Shu sababli, ushbu maqolaning dolzarbligi shundan iboratki, unda mavjud ilmiy yondashuvlar tahlil qilinadi va ular asosida mualliflik ta’rifi ishlab chiqiladi, bu esa davlat

xizmatining zamonaviy paradigmasini milliy kontekstda qayta ko‘rib chiqishga xizmat qiladi.

Adabiyotlar sharhi. O‘zbekiston Respublikasi qonunchiligida davlat xizmati tushunchasiga ta’rif berilmagan. Ammo, O‘zbekiston Respublikasining “Davlat fuqarolik xizmati to‘g‘risida”gi O‘RQ-788-son Qonuni bilan “Davlat fuqarolik xizmati” tushunchasiga quyidagicha ta’rif beriladi: “Davlat fuqarolik xizmati — davlat xizmatining bir turi bo‘lib, O‘zbekiston Respublikasi fuqarolarining davlat fuqarolik xizmati lavozimlaridagi davlat organlari vakolatlari amalga oshirilishini ta’minlashga doir haq to‘lanadigan kasbiy faoliyatini ifodalaydi” (Davlat fuqarolik xizmati to‘g‘risida, 2022)⁵, ushbu ta’rif davlat fuqarolik xizmati tushunchasini huquqiy jihatdan belgilaydi. Shuningdek, adabiyotlarda ma’muriy islohot bilan bog‘liq holda, ushbu davlat xizmati kontsepsiyasi huquqiy tuzilishining mazmuni bo‘yicha munozaralar faol olib borilmoqda.

Azizov va boshqalar (2019) fikricha, “Davlat xizmati normativ-huquqiy hujjatlarida belgilangan tartibda davlat xizmatchilarining davlat organlari va tashkilotlarida davlat oldida turgan vazifa hamda funksiyalarini amalga oshirishga qaratilgan tizimli kasbiy faoliyatidir”⁶. Bu ta’rif davlat xizmatini davlat organlari va tashkilotlarida amalga oshiriladigan kasbiy faoliyat sifatida ta’kidlaydi. Shuningdek, ushbu ta’rifda davlat xizmati huquqiy me’yorlar asosida amalga oshiriladigan davlatning vazifa va funksiyalari ekanligi aytiladi.

Xojiyev va boshqalar (2015) fikricha, “Davlat xizmati — bu davlatga xizmat qilish, ya’ni uning talabi bilan ma’lum bir pul mukofoti evaziga davlat organida davlat oldida turgan vazifa va funksiyalarni amalga oshirish bo‘yicha bo‘ladigan faoliyatidir”⁷. Xojiyevning ta’rifida davlat xizmatchilari davlat organlarida ishlash uchun ma’lum bir pul mukofoti olishini va davlat oldida turgan vazifalarni bajarishdagi roli yoritiladi.

Huquqshunos olim Yuldasheva (2021) fikricha, “Davlat xizmati — davlat byudjetidan o‘z mehnati va xizmatlari uchun haq oladigan davlat xizmatchilari tomondan davlatning vazifalari va funksional

¹ Hasanov, H. (2024). O‘zbekistonda davlat xizmatlari ko‘rsatish milliy tizimini rivojlantirish: Xronologik tahlil. Yashil Iqtisodiyot va Taraqqiyot, 2(maxsus son). <https://doi.org/10.5281/zenodo.12748923>

Hasanov, H. (2025). Evolution of the National Public Service Delivery System in Uzbekistan. Academia Open, 10(1). <https://doi.org/10.21070/acopen.10.2025.11216>

² OECD. (2024). OECD Survey on Drivers of Trust in Public Institutions — 2024 Results: Building Trust in a Complex Policy Environment. OECD. <https://doi.org/10.1787/9a20554b-en>

³ Vereinte Nationen (Ed.). (2023). Transforming institutions to achieve the Sustainable Development Goals after the pandemic. United Nations. <https://publicadministration.un.org/publications/world-public-sector-report-2023>

⁴ Fialkovskaya, I. D. (2024). Principles of public service provision: System and content. NB: Административное Право и Практика Администрирования, 1, 23–38. <https://doi.org/10.7256/2306-9945.2024.1.69515>

⁵ O‘zbekiston Respublikasining Fuqarolik kodeksi, Kodeks (1995). 01.03.1997 <https://lex.uz/docs/-111189#-151276>

⁶ Azizov, X., Yo‘ldoshev, A., Asadov, Sh., Xaitov, X., Karimov, D., Bekjanov, D., Atakanova, D., & Yo‘ldosheva, F. (2019). Davlat xizmati: O‘quv qo‘llanma (1st edn). Tafakkur qanoti. <https://www.researchgate.net/publication/359312999>

⁷ Xojiyev, E.T., Ismoilova, G.S., & Raximova, M.A. (2015). Davlat xizmati: O‘quv qo‘llanma. Baktria press.

majburiyatlarini amalga oshirishga qaratilgan ommaviy faoliyatdir”⁸ deb ta’riflanadi.

Yuqoridagi ta’riflarda davlat xizmatlari bu davlatning vazifasi sifatida qaraladi. Ammo, Rossiyalik huquqshunos Fialkovskaya (2024) fikriga ko’ra, davlat xizmatlarini ko’rsatishning muhim xususiyati ariza berish tartibi, ya’ni davlat xizmatini ko’rsatish bo’yicha munosabatlar faqat jismoniy yoki yuridik shaxsning tashabbusi bilan yuzaga kelishi mumkin. Aynan shu asosda «davlat funksiyasi» va «davlat xizmati» tushunchalari farqlanishi haqida fikrlarini bildiradi. Fialkovskaya (2024) fikricha “Davlat xizmati vakolatli organlar va tashkilotlarga yozma, og’zaki yoki elektron shaklda murojaat qilgan ariza beruvchilar – jismoniy va yuridik shaxslarning tashabbusi bilan amalga oshiriladigan davlat yoki munitsipal funksiyani amalga oshirishdir”⁹.

Bugungi kunda raqamli texnologiyalarning rivojlanishi, mustahkam AKT infratuzilmasi, integratsiyalashgan axborot tizimlarining mavjudligi reaktiv davlat xizmatlarini taqdim etishdan proaktivga o’tish uchun muhim siljish bo’lmoqda (Scholta & Lindgren, 2023)¹⁰. Buning natijasida davlat xizmatlarini ko’rsatishda fuqaro va tadbirkorlik subyektlari tomonidan murojaat qilish bo’yicha qat’iy shart o’z ahamiyatini yo’qotmoqda.

Proaktiv davlat xizmatlari fuqarolar yoki tadbirkorlik subyektlarining ariza bilan chiqishlarini talab qilmasdan, ularning ehtiyojlarini oldindan bilish va hal qilish qobiliyati bilan tavsiflanadi. Proaktiv xizmatlar oldindan mavjud ma’lumotlar va kutilgan ehtiyojlar asosida xizmatlarni avtomatik ravishda ko’rsatish uchun sun’iy intellekt kabi raqamli texnologiyalardan foydalanadi. Masalan, Ozarbayjonda fuqarolik holati dalolatnomalarining mavjud ma’lumotlariga asoslanib, ota-onalarning arizasini talab qilmasdan, bola tug’ilganlik uchun nafaqa kabi ijtimoiy nafaqalarni avtomatik tarzda berish bo’yicha proaktiv davlat xizmatlari joriy qilingan (Khasmammadli & Erlenheim, 2022)¹¹. Bundan tashqari, BAA da proaktiv davlat xizmatlarini yangi bosqichga olib chiqadigan BAA proaktiv xizmat strategiyasini ishga tushirdi (Abdelmoteleb & Nohuddin, 2023)¹².

Shuningdek, Djabborov (2022) “Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida davlat xizmatlarini takomillashtirish” mavzusidagi dissertatsiyasi avtoreferatida davlat xizmatlariga “Aholiga ko’rsatiladigan davlat xizmatlari bilan bog’liq munosabatlarini tartibga soluvchi huquqiy normalar tizimini o’z ichiga oladigan ijtimoiy institut orqali ko’rsatiladigan xizmatlar tizimi” sifatida ta’rif berib o’tadi¹³. Ushbu ta’rif davlat xizmatining huquqiy normalar tizimi va ijtimoiy institut sifatidagi rolini ta’kidlaydi. Ammo, shuni alohida ta’kidlash kerakki, davlat xizmatlari nafaqat aholiga balki, tadbirkorlik subyektlariga ham ko’rsatilishini inobatga olish zarur deb hisoblaymiz.

Ukrainalik olim Lutsiv (2021) fikricha, “Davlat xizmati ijtimoiy foydali bo’lgan faoliyat bo’lib, davlat organlari tomonidan fuqarolar va yuridik shaxslarning huquqlarini amalga oshirishga qaratilgan majburiy huquqni qo’llash faoliyatini anglatadi”¹⁴. Umuman olganda, davlat xizmatlari aholining barcha toifalariga, shu jumladan chet el fuqarolari va fuqaroligi bo’lmagan shaxslarga ham ko’rsatiladi. Masalan, viza olish, ro’yxatga qo’yish, notarial xizmatlar, hujjatlarni tasdiqlash, ruxsatnomalar berish kabi davlat xizmatlari shular jumlasidandir.

Davlat xizmati ijtimoiy barqarorlikni saqlash (Gui et al., 2020)¹⁵, iqtisodiy o’sishni ta’minlash (Hasanov, 2025b; Prayoga & Yafiz, 2022)¹⁶ va jamiyatning umumiy farovonligini oshirishda (Kerstenetzky et al., 2024)¹⁷ muhim rol o’ynaydi. Davlat boshqaruvi sohasida taniqli olim, AQSHlik professor Frederickson (1997) davlat xizmatining ijtimoiy barqarorlikni ta’minlashdagi roliga urg’u beradi¹⁸, bu esa davlat xizmati tushunchasining kengroq ijtimoiy-iqtisodiy kontekstda ko’rib chiqilishini ta’minlaydi. Ushbu jihatlarini yoritilish orqali davlat xizmatining ijtimoiy va iqtisodiy barqarorlikka qo’shgan hissasini aniq ko’rsatish mumkin.

Davlat xizmatlari tushunchasiga turli ta’riflarning mavjudligi yagona va mukammal ta’rif yaratish zaruratini tug’diradi. Ushbu ta’rif davlat xizmatining barcha muhim jihatlarini qamrab olishi, uning mohiyatini to’g’ri aks ettirishi va davlat xizmatining samarali amalga oshirilishiga yordam berishi lozim.

Metodologiya. Davlat xizmati tushunchasini tahlil qilish va unga ilmiy asoslangan mualliflik ta’rifi ishlab chiqish uchun tadqiqotda bir necha metodologik yondashuvlardan foydalanildi. Avvalo, mavjud ilmiy qarashlar, milliy va xalqaro manbalarda berilgan ta’riflar, shuningdek, O’zbekiston Respublikasining amaldagi qonunchilik hujjatlari tahlil qilindi. Ushbu jarayon davlat xizmati tushunchasining tarixiy, huquqiy, boshqaruv va ijtimoiy jihatlarini kompleks o’rganish imkonini berdi.

Tadqiqotda davlat xizmati nazariyasiga oid manbalar chuqur o’rganilib, ularning mohiyatini tahlil etish orqali davlat xizmati tushunchasining turli yondashuvlardagi talqinlari aniqlangan. Ushbu ta’riflar mazmunan solishtirilib, ularning o’xshash va farqli jihatlarini mantiqiy asosda tizimlashtirildi. Nazariy tahlil jarayonida davlat xizmati tushunchasi davlat va jamiyat o’rtasidagi o’zaro ishonchni shakllantiruvchi ijtimoiy institut sifatida baholandi. Shundan kelib chiqib, konseptual asoslarni aniqlashda sistemali yondashuv va mantiqiy umumlashtirish usullari qo’llanildi.

Natijalar. Adabiyotlar tahlili natijalari shuni ko’rsatdiki, mavjud ilmiy yondashuvlarda davlat xizmati tushunchasi turlicha talqin etilgan bo’lsa-da, ularning aksariyati mazkur tushunchaning faqat huquqiy va ma’muriy jihatlariga urg’u beradi, biroq uning ijtimoiy, boshqaruv va iqtisodiy mazmunini to’liq qamrab olmaydi. Ba’zi tadqiqotchilar davlat xizmatini davlat vazifalarini bajarishga qaratilgan kasbiy faoliyat sifatida izohlasa, boshqalari uni davlat va fuqarolar o’rtasidagi ijtimoiy hamkorlik mexanizmi sifatida talqin etadi. Shu bois, yuqoridagi ilmiy qarashlarning umumiy tahlili davlat xizmati tushunchasini faqat “davlat organlari faoliyati” bilan cheklab bo’lmagligini, balki uni jamiyat manfaatlarini ta’minlovchi, o’zaro ishonch va mas’uliyatga asoslangan ijtimoiy tizim sifatida baholash zarurligini ko’rsatdi. Ushbu xulosa keyingi tahlil bosqichlarida davlat xizmati mohiyatini kengroq konseptual nuqtai nazardan yoritish va mualliflik ta’rifini shakllantirish uchun metodologik asos bo’lib xizmat qildi.

Muhokama. Yuqoridagi tahlillarga asoslanib, O’zbekistonda davlat xizmatlaridan foydalanuvchi subyektlar sifatida quyidagilarni keltirish mumkin (1-rasm).

⁸ Yuldasheva, F. (2021). DEFINITION AND FEATURES OF THE PUBLIC SERVICE. JOURNAL OF LAW RESEARCH, 6(10), 29–36. <https://doi.org/10.26739/2181-9130-2021-10-4>

⁹ Fialkovskaya, I. D. (2024). Principles of public service provision: System and content. NB: Административное Право и Практика Администрирования, 1, 23–38. <https://doi.org/10.7256/2306-9945.2024.1.69515>

¹⁰ Scholta, H., & Lindgren, I. (2023). Proactivity in digital public services: A conceptual analysis. Government Information Quarterly, 40(3), 101832. <https://doi.org/10.1016/j.giq.2023.101832>

¹¹ Khasmammadli, G., & Erlenheim, R. (2022). Citizens’ Readiness for Proactive Public Services: A case study from Azerbaijan. Proceedings of the 15th International Conference on Theory and Practice of Electronic Governance, 408–415. <https://doi.org/10.1145/3560107.3560170>

¹² Abdelmoteleb, A. A. S., & Nohuddin, P. N. (2023). Innovation and Digital Transformation in UAE Public Services: Reactive to Proactive. 38–54. <https://doi.org/10.15405/epsbs.2023.11.02.4>

¹³ Djabborov, I. (2022). Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida davlat xizmatlarini takomillashtirish [PhD thesis, Samarkand Institute of Economics and Service]. Information resource center of SIES.

¹⁴ Lutsiv, I. (2021). DOCTRINAL DEFINITIONS OF THE CONCEPT OF ‘PUBLIC SERVICES’. Social & Legal Studies, 12(2), 19–25. <https://doi.org/10.32518/2617-4162-2021-2-19-25>

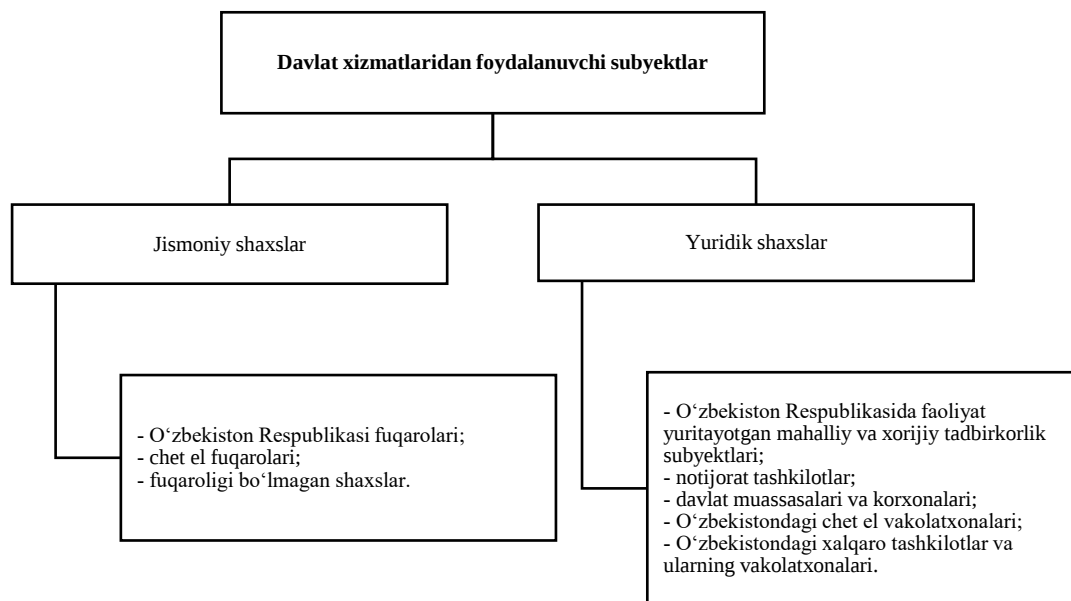
¹⁵ Gui, L., Yin, Z., & Nie, H. (2020). Interest articulation, social stability and public governance. China Political Economy, 3(1), 205–224. <https://doi.org/10.1108/CPE-05-2020-0002>

¹⁶ Hasanov, H. (2025). Ishbilarmonlik muhitini yaxshilashda davlat xizmatlari sifatini baholash uslubiyatini takomillashtirish [PhD thesis in Economics, Samarqand iqtisodiyot va servis instituti]. <https://doi.org/10.5281/zenodo.16952349>

¹⁷ Prayoga, E. R., & Yafiz, M. (2022). Analysis of the Public Service Quality of the PUPR Service on the Economic Growth of the Stabat Community. Journal of Indonesian Management, 2(1), 87–89. <https://doi.org/10.53697/jim.v2i1.463>

¹⁸ Kerstenetzky, C. L., Alvarenga Junior, M., Costa, L., & Bielschowsky, R. (2024). Public social services and sustainable development: Estimating opportunities in the global south. Journal of Post Keynesian Economics, 47(1), 1–24. <https://doi.org/10.1080/01603477.2023.2229302>

¹⁹ Frederickson, H. G. (1997). The Spirit of Public Administration. Jossey-Bass Publishers.

1-rasm. O'zbekistonda davlat xizmatlaridan foydalanuvchi subyektlar majmui¹⁹

Bugungi kunda Respublikamizda davlat xizmatlarini ko'rsatish nafaqat fuqarolar uchun balki, chet el fuqarolari va fuqaroligi bo'lmagan shaxslar uchun ham ko'rsatilmoqda. Masalan, O'zbekistonda ishlash uchun ruxsatnoma olish yoki vaqtinchalik ro'yxatdan o'tish, viza olish va boshqa shu kabi xizmatlarni aytib o'tish mumkin. Shuni alohida ta'kidlash kerakki, bugungi kunda Yagona interaktiv davlat xizmatlari portali orqali chet elliklar uchun 10 dan ortiq elektron davlat xizmatlari ko'rsatilmoqda (YIDXP, n.d.)²⁰. Shuningdek, chet ellik fuqarolar ham Yagona interaktiv davlat xizmatlari portali yordamida elektron raqamli imzo olish imkoniyatlari yaratildi (Telegram: View @MyGovUz, 2022)²¹.

O'zbekiston Respublikasida faoliyat yuritayotgan turli tashkilotlar – mahalliy va xorijiy tadbirkorlik subyektlari, notijorat tashkilotlar, davlat muassasalari va korxonalari, shuningdek, chet el vakolatxonalari va xalqaro tashkilotlar – barchasi huquqiy jihatdan yuridik shaxs sifatida tan olinadi (O'zbekiston Respublikasining Fuqarolik kodeksi, 1995)²². Bu degani, ushbu subyektlarning har biri qonun doirasida o'zining mustaqil huquq va majburiyatlariga ega bo'lgan tashkilot sifatida ro'yxatdan o'tadi hamda faoliyat yuritadi.

Davlat xizmatlaridan foydalanuvchi yuridik shaxslar ko'plab holatlarda davlat va tadbirkorlik subyektlari o'rtasidagi o'zaro munosabatlar natijasida paydo bo'ladi. Ushbu xizmatlar, yuridik shaxslarning davlat organlari va tashkilotlariga murojaat qilishi hamda o'z faoliyatlarini qonuniy ravishda amalga oshirishlariga yordam beradi. Shuningdek, notijorat tashkilotlar o'z faoliyatini boshlash uchun davlat organlarida ro'yxatdan o'tishlari kerak. Bu jarayon Adliya vazirligi orqali amalga oshiriladi (Nodavlat notijorat tashkilotlari to'g'risida, 1999)²³. Bundan tashqari notijorat tashkilotlar davlat yoki xalqaro tashkilotlar tomonidan beriladigan grantlar, subsidiyalari yoki moliyaviy yordam olishda davlat xizmatlariga murojaat qilishadi. Misol uchun, 2023 yilda O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi huzuridagi Nodavlat-notijorat tashkilotlarini va fuqarolik jamiyatining boshqa institutlarini qo'llab-quvvatlash jamoat fondi tomonidan davlat organlarining ijtimoiy buyurtmalari asosida muhim ijtimoiy ahamiyatga molik loyihalarni amalga oshirish uchun jami 4,3 mlrd. so'm ajratilgan (fondngo.uz, 2023)²⁴.

Shuningdek, davlat muassasalari o'z faoliyati davomida moliyaviy hisobotlar taqdim etishi va byudjet mablag'larini olish jarayonida davlat xizmatlariga murojaat qilishadi. Masalan, soliq idoralari bilan hisobot

almashish, yoki O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi bilan moliyaviy mablag'larni kelishib olish bu sohada keng tarqalgan jarayonlardir.

Chet el vakolatxonalari va xalqaro tashkilotlar o'z xodimlari uchun O'zbekistonda yashash va ishlash huquqini ta'minlash maqsadida vizalar olishda davlat xizmatlaridan foydalanadilar. Bundan tashqari, vakolatxonalari foydalanadigan bino yoki mulk davlat xizmatlari orqali ro'yxatdan o'tkaziladi va zarur bo'lganda tegishli litsenziyalar olinadi.

Yuqoridagi ta'rif va xulosalarga asoslanib, davlat xizmati tushunchasiga quyidagicha ta'rif berish mumkin: *davlat xizmati - jamiyat manfaatlarini ko'zlab, jismoniy va yuridik shaxslarning ijtimoiy, iqtisodiy va huquqiy ehtiyojlarini qondirish uchun davlatning ular oldidagi vazifalarini amalga oshirish maqsadida huquqiy asosda tashkil etilgan, professional, mas'uliyatli va samarali faoliyat ko'rsatish tizimidir.*

Davlat xizmatlari jamiyat farovonligini oshirish va ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashga xizmat qiladi. Ushbu xizmatlar davlat organlari tomonidan qonuniy tartibda ko'rsatiladi va jismoniy shaxslarning ehtiyojlaridan tortib, yuridik shaxslarning ruxsatnomalar, litsenziyalar va boshqa huquqiy xizmatlarni olishgacha bo'lgan jarayonlarni qamrab oladi.

Xulosa. Olib borilgan nazariy tahlillar va ilmiy izlanishlar natijalari shuni ko'rsatdiki, davlat xizmati tushunchasi turli davr va ilmiy maktablarda turlicha talqin etilgan bo'lsa-da, uning yagona, kompleks ta'rifi hanuz to'liq shakllanmagan. Aksariyat manbalarda davlat xizmati faqat davlat organlari doirasida amalga oshiriladigan huquqiy yoki ma'muriy faoliyat sifatida qaraladi. Biroq, mazkur yondashuv davlat xizmatining ijtimoiy, iqtisodiy va boshqaruv jihatlarini to'liq ochib bera olmaydi. Shuning uchun ushbu maqolada davlat xizmati tushunchasiga kengroq, jamiyat va davlat o'rtasidagi o'zaro mas'uliyat, ishonch hamda hamkorlik tamoyillariga asoslangan yondashuv taklif qilindi.

Yuqoridagi tahlillar asosida ishlab chiqilgan mualliflik ta'rifi davlat xizmati mohiyatini yanada kengroq anglashga yordam beradi. Unga ko'ra, **davlat xizmati** — jamiyat manfaatlarini ko'zlab, jismoniy va yuridik shaxslarning ijtimoiy, iqtisodiy va huquqiy ehtiyojlarini qondirish uchun davlatning ular oldidagi vazifalarini amalga oshirish maqsadida huquqiy asosda tashkil etilgan, professional, mas'uliyatli va samarali faoliyat tizimidir. Ushbu ta'rif davlat xizmati tizimini nafaqat huquqiy, balki boshqaruv, ijtimoiy va axloqiy jihatdan ham kompleks tarzda yoritadi.

¹⁹ Muallif tomonidan tuzildi

²⁰ Yagona interaktiv davlat xizmatlari portal (YIDXP), https://my.gov.uz/en/tourism/index#inst_section

²¹ Yagona interaktiv davlat xizmatlari portalining rasmiy telegram kanali, <https://t.me/MyGovUz/1455>

²² O'zbekiston Respublikasining Fuqarolik kodeksi, <https://lex.uz/docs/-111189#-151276>

²³ O'zbekiston Respublikasining 1999 yil 14 apreldagi "Nodavlat notijorat tashkilotlari to'g'risida" 763-I-son qonuni, <https://lex.uz/docs/-11360#-21715>

²⁴ O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi huzuridagi Nodavlat notijorat tashkilotlarini va fuqarolik jamiyatining boshqa institutlarini qo'llab-quvvatlash jamoat fondi, <https://fondngo.uz/winners/index>

Tadqiqot natijalari davlat xizmati tizimini yanada takomillashtirishda muhim nazariy va amaliy ahamiyat kasb etadi. Xususan, davlat xizmatining mazmunini yangicha talqin qilish, xizmat ko'rsatish sifatini baholash mezonlarini shakllantirish va davlat boshqaruvining insonparvar, ochiq hamda natijador modelini

rivojlantirishda ilmiy asos bo'lib xizmat qilishi mumkin. Kelgusida ushbu yo'nalishda davlat xizmati samaradorligini o'lchash, raqamli transformatsiya sharoitida proaktiv xizmatlar tizimini baholash hamda ijtimoiy ishonch darajasining oshishiga ta'sir etuvchi omillarni empirik tadqiq etish zarurligi aniqlanadi.

Adabiyotlar ro'yxati

1. Abdelmoteleb, A. A. S., & Nohuddin, P. N. (2023). *Innovation and Digital Transformation in UAE Public Services: Reactive to Proactive*. 38–54. <https://doi.org/10.15405/epsbs.2023.11.02.4>
2. Azizov, X., Yo'ldoshev, A., Asadov, Sh., Xaitov, X., Karimov, D., Bekjanov, D., Atakanova, D., & Yo'ldosheva, F. (2019). *Davlat xizmati: O'quv qo'llanma* (1st edn). Tafakkur qanoti. <https://www.researchgate.net/publication/359312999>
3. Davlat fuqarolik xizmati to'g'risida, Pub. L. No. O'RQ–788, Qonun (2022). 10.11.2022 <https://lex.uz/uz/docs/-6145972>
4. Djaborov, I. (2022). *Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida davlat xizmatlarini takomillashtirish* [PhD thesis, Samarkand Institute of Economics and Service]. Information resource center of SIES.
5. Fialkovskaya, I. D. (2024). Principles of public service provision: System and content. *НВ: Административное Право и Практика Администрирования*, 1, 23–38. <https://doi.org/10.7256/2306-9945.2024.1.69515>
6. fondngo.uz. (2023). *Tanlov g'oliblari haqidagi ma'lumotlar*. O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi huzuridagi Nodavlat notijorat tashkilotlarini va fuqarolik jamiyatining boshqa institutlarini qo'llab-quvvatlash jamoat fondi. <https://fondngo.uz/winners/index>
7. *For foreigners*. (n.d.). Yagona Interaktiv Davlat Xizmatlari Portal. Retrieved 19 October 2025, from <https://my.gov.uz/en/for-foreigners>
8. Frederickson, H. G. (1997). *The Spirit of Public Administration*. Jossey-Bass Publishers.
9. Gui, L., Yin, Z., & Nie, H. (2020). Interest articulation, social stability and public governance. *China Political Economy*, 3(1), 205–224. <https://doi.org/10.1108/CPE-05-2020-0002>
10. Hasanov, H. (2024). O'zbekistonda davlat xizmatlari ko'rsatish milliy tizimini rivojlanishi: Xronologik tahlil. *Yashil Iqtisodiyot va Taraqqiyot*, 2(maxsus son). <https://doi.org/10.5281/zenodo.12748923>
11. Hasanov, H. (2025a). Evolution of the National Public Service Delivery System in Uzbekistan. *Academia Open*, 10(1). <https://doi.org/10.21070/acopen.10.2025.11216>
12. Hasanov, H. (2025b). *Ishbilarmonlik muhitini yaxshilashda davlat xizmatlari sifatini baholash uslubiyatini takomillashtirish* [PhD thesis in Economics, Samarqand iqtisodiyot va servis instituti]. <https://doi.org/10.5281/zenodo.16952349>
13. Kerstenetzky, C. L., Alvarenga Junior, M., Costa, L., & Bielschowsky, R. (2024). Public social services and sustainable development: Estimating opportunities in the global south. *Journal of Post Keynesian Economics*, 47(1), 1–24. <https://doi.org/10.1080/01603477.2023.2229302>
14. Khasmammadli, G., & Erlenheim, R. (2022). Citizens' Readiness for Proactive Public Services: A case study from Azerbaijan. *Proceedings of the 15th International Conference on Theory and Practice of Electronic Governance*, 408–415. <https://doi.org/10.1145/3560107.3560170>
15. Lutsiv, I. (2021). DOCTRINAL DEFINITIONS OF THE CONCEPT OF 'PUBLIC SERVICES'. *Social & Legal Studies*, 12(2), 19–25. <https://doi.org/10.32518/2617-4162-2021-2-19-25>
16. Nodavlat notijorat tashkilotlari to'g'risida, Pub. L. No. O'RQ–763-I, Qonun (1999). 14.04.1999 <https://lex.uz/docs/-11360#-21715>
17. OECD. (2024). *OECD Survey on Drivers of Trust in Public Institutions – 2024 Results: Building Trust in a Complex Policy Environment*. OECD. <https://doi.org/10.1787/9a20554b-en>
18. O'zbekiston Respublikasining Fuqarolik kodeksi, Kodeks (1995). 01.03.1997 <https://lex.uz/docs/-111189#-151276>
19. Prayoga, E. R., & Yafiz, M. (2022). Analysis of the Public Service Quality of the PUPR Service on the Economic Growth of the Stabat Community. *Journal of Indonesian Management*, 2(1), 87–89. <https://doi.org/10.53697/jim.v2i1.463>
20. Scholta, H., & Lindgren, I. (2023). Proactivity in digital public services: A conceptual analysis. *Government Information Quarterly*, 40(3), 101832. <https://doi.org/10.1016/j.giq.2023.101832>
21. Telegram: *View @MyGovUz*. (2022, August 15). <https://t.me/MyGovUz/1455>
22. Vereinte Nationen (Ed.). (2023). *Transforming institutions to achieve the Sustainable Development Goals after the pandemic*. United Nations. <https://publicadministration.desa.un.org/publications/world-public-sector-report-2023>
23. Xojiyev, E.T., Ismoilova, G.S., & Raximova, M.A. (2015). *Davlat xizmati: O'quv qo'llanma*. Baktria press.
24. Yuldasheva, F. (2021). DEFINITION AND FEATURES OF THE PUBLIC SERVICE. *JOURNAL OF LAW RESEARCH*, 6(10), 29–36. <https://doi.org/10.26739/2181-9130-2021-10-4>